

## Văn Miếu - Quốc Tử Giám

--- Thúy Hoa ---

Văn Miếu là di tích lịch sử văn hóa lớn nhất ở Thủ đô. Đó là biểu tượng của một đất nước có nền văn hiến ngàn năm. Sử cũ chép Văn miếu được xây dựng vào thời Lý Thánh Tông, năm 1070: "Mùa thu, tháng 8, sửa Văn Miếu, đắp tượng Khổng Tử, Chu Công và Tứ Phối, vẽ tượng thập thập nhị hiền, bốn mùa thờ cúng, Hoàng Thái Tử đến đây học..."

Năm 1076 triều đình cho xây tiếp nhà Quốc Tử Giám ở sau nhà Văn Miếu, thu nhận con cái các quan trong triều vào học, sau mở rộng cho cả người tài trong dân chúng. Như vậy, ngay từ đầu Văn Miếu đã được coi là một trường học cao cấp.

Văn Miếu - Quốc Tử Giám xưa trên đất thôn Ninh Giám, huyện Thọ Xương, phía tây nam Thành, nay đã là đất trung tâm Thủ đô. Giữa thế kỷ 19 khuôn viên Văn Miếu được bao tường bằng gạch vồ Bát Tràng. Trước cửa Văn Miếu có một cái hồ gọi là Văn Hồ, giữa có đảo nhỏ, xây đình để nho sĩ tới đàm đạo văn chương. Qua cổng chính có ghi 3 chữ Văn Miếu Môn, ta chậm rãi đi trên đường lát gạch tới cổng Đại Trung, hai bên có hai cổng nhỏ mang tên Thành Đức và Đạt Tài. Tiếp đó là sân thứ 2, có Khuê Văn Các, tượng trưng cho ánh sáng Sao Khuê, sao chủ về văn học, tỏa ra bốn phía.

Ở khoảng sân thứ 3 là giếng Thiên Quang, có xây bao lơn xung quanh. Hai bên giếng là hai hàng bia tiến sĩ, mỗi hàng 41 cái, ghi tên những người đỗ từ đệ nhất giáp cho đến đệ tam giáp (Trạng Nguyên, Thám hoa, Bảng nhãn) trong 82 khoa thi, kéo dài trên 300 năm. Những tấm bia đầu tiên được khắc theo lệnh của Lê Thánh Tông, vị vua trọng văn học, đã xây dựng được một xã hội thịnh vượng nhất trong thời phong kiến. Bia được dựng trên mình rùa, tượng trưng cho sự vững chãi trường tồn. Vì phơi ngoài mưa nắng, những chữ khắc trên nhiều tấm bia đã mòn, mới đây người ta đã cho xây mái che để bảo vệ.

Qua cổng Đại Thành là đến sân thứ 4, sân rộng nhất, nơi làm đại lễ. Hai bên tả, hữu thờ các danh nho như Chu Văn An, Trương Hán Siêu... Cuối sân là khu vực chính của Văn Miếu gồm nhà Đại Bái và Hậu Cung. Đại Bái kéo dài 9 gian với những hàng cột gỗ lớn, mái cong thanh thoát.

Khu Quốc Tử Giám ở sau Văn Miếu đã bị quân Pháp bắn đại bác và tràn vào đốt phá làm sập đổ hoàn toàn vào năm 1947, chỉ còn một ít di vật bằng đá. Ngày nay không ai thấy Quốc Tử Giám, nhưng qua lời miêu tả của Lê Quý Đôn trong Kiến Văn tiểu lục ta cũng có thể hình dung được đó là một quần thể kiến trúc dùng để ở và giảng dạy, có gần 100 gian nhà.

Trong khuôn viên Văn Miếu ngoài các công trình kiến trúc còn có khá nhiều cây cổ thụ tỏa bóng mát tĩnh lặng, xum xuê, đặc biệt hai cây đại thụ đã trải qua nhiều thế kỷ, mỗi năm vẫn đơm hoa ngan ngát.

Xưa cũng như nay, Văn Miếu luôn luôn là trung tâm văn hóa tôn nghiêm, thường diễn ra các cuộc bình văn bình thơ, các cuộc trưng bày thư họa. Đi trong vườn Văn Miếu tâm hồn ta dịu dàng chìm đắm trong cái không khí cổ kính, linh thiêng của các bậc hiền tài từng làm rạng danh đất nước.